

Een samenhangend talencurriculum Nederlands, moderne vreemde talen en Fries

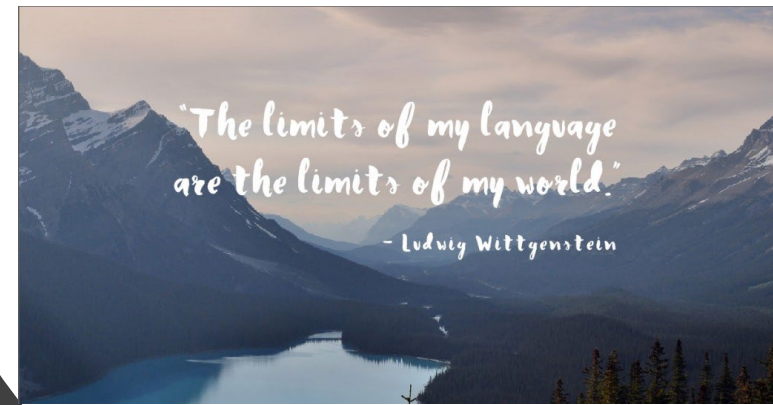
Daniela Fasoglio
Nellianne van Schaik

1. nice (1.202)	2. sucken (763)
3. dude (711)	4. (p)ownen (663)
5. yeah (516)	6. nape (490)
7. lame (434)	8. checken (399)
9. mail (392)	10. online (317)

Top-10 Engelse woorden in de chattaal van Vlaamse tieners, B. De Decker (2014)

Inhoud

- Samenhang in de examenprogramma's van de talen: kansen en uitdagingen
- Zicht op de curricula: raamwerken Nederlands, Fries en moderne vreemde talen
 - Taalbewustzijn: een verbindende schakel?
 - Informatievaardigheden
 - Het overbrengen van informatie
- Praktische voorbeelden
- Uitwisseling en vragen

Samenhang in de
examenprogramma's
Nederlands, Fries en mvt

Kansen en uitdagingen

Samenhang

Noteer voor jezelf:

- Wat is voor jou samenhang? Binnen jouw taalvak? Tussen de talen?
- Waar zie je mogelijkheden in je lessen?

Stelling:

**Meer samenhang tussen de talen
in de bovenbouw is hard nodig!**

Samenhang

- Samenhang **binnen** een taalvak
 - kennis en vaardigheden met elkaar integreren
 - taalvaardigheden met elkaar integreren
- Samenhang **tussen** taalvakken
 - afstemming in aanbod, aanpak, concepten
 - afstemming in kennis en vaardigheden
 - thematische afstemming
- **Doorlopende leerlijnen**, afstemming met onderbouw en met vervolgonderwijs

'Talen staan niet naast elkaar in je hoofd, ze versterken elkaar. Als je de talenrijkdom actief en positief stimuleert door ze aan elkaar te verbinden, bevorder je het activeren van alle talen.' (De Graaff, 2023)

Samenhang tussen de taalvakken: waarom zou je?

- Sluit aan bij hoe we taal/talen gebruiken
- Sluit aan bij hoe we talen leren
- Leerlingen leren kennis en vaardigheden te combineren om te communiceren en om te leren
- Motiverend?

Samenhang in de conceptexamenprogramma's

Raamwerken Nederlands, Fries en mvt

Raamwerken: afstemming in de conceptexamenprogramma's

Domeinen	Nederlands taal en literatuur	Friese taal en cultuur	[Moderne vreemde] taal en cultuur
Domein A	Communicatie	Taal leren en gebruiken	Communicatie
Subdomein A1	Receptieve taalvaardigheid	Receptieve taalvaardigheid	Rijke ervaringen met taal
Subdomein A2	Productieve taalvaardigheid	Productieve taalvaardigheid	Receptie
Subdomein A3	Interactie	Interactie	Productie en interactie
Domein B	Taal	Taalbewustzijn	Taalbewustzijn
Subdomein B1	Taal als systeem	Taal als fenomeen	Taal als fenomeen
Subdomein B2	Taal in beweging	Taal en individu	Taal en individu
Domein C	Literatuur	Cultuurbewustzijn	Cultuurbewustzijn
Subdomein C1	Literatuur als systeem	Fries erfgoed	Cultuur in fictie
Subdomein C2	Literatuur in beweging	Cultuurbeleving	Cultuur in de maatschappij
Keuze-domeinen	n.v.t.	D, E, F	n.v.t.

Samenhang in de conceptexamenprogramma's

Inhoud: taalbewustzijn als verbindende schakel?

Een bredere blik op taal: Taalbewustzijn (1/2)

Taal als systeem

- Hoe verschillen talen van elkaar, waarin lijken ze op elkaar?
- Welke patronen zijn er?

Taalvariatie

- Welke taalvariëteiten zijn er?
- Door welke aspecten (sociale, geografische, etnische, gender, leeftijd...) worden ze beïnvloed?
- Welke houdingen, welke vooroordelen zijn er over talige diversiteit?
- Welke overeenkomsten en verschillen zie je tussen verwante talen en taalvariëteiten?

twee reclamespots voor hetzelfde product, een in het Engels en een in Standaardnederlands

posterpresentatie over invloed van status en sociale waardering van talen in je eigen meertalige repertoire

overzicht van woorden of gezegden in een taal die overeenkomen met andere talen die je kent

Een bredere blik op taal: Taalbewustzijn (2/2)

Taalverandering

- Hoe veranderen talen?
- Hoe beïnvloeden talen elkaar?

Meertaligheid

- Hoe worden talen opgeslagen in ons brein?
- Hoe zet je hele talige repertoire in als je een nieuwe taal leert, of in de communicatie?
- Wat is de relatie tussen taal en identiteit?

debat over leven en wonen in een meertalige omgeving

infographic over gebruik en ontwikkeling van leenwoorden uit een taal in andere talen

presentatie over hoe het brein met taal omgaat: hoe je taal onthoudt, talige input begrijpt en verwerkt

Taalbewustzijn als bijdrage aan samenhang?

Zijn deze voorbeelden denkbaar en uitvoerbaar in de taallessen? Kun je andere voorbeelden bedenken? Bespreek het met een collega die naast je zit.

Bijdrage van taalbewustzijn aan samenhang uit de literatuur:

- Inzicht in hoe taal werkt, hoe je taal gebruikt, hoe je taal (kunt) leren
- Houding ten opzichte van talige en culturele diversiteit

(Sierens et al., 2018)

Nederlands (Domein B, Taal)	Fries (Domein B, Taalbewustzijn)	mvt (Domein B, Taalbewustzijn)
	De leerling toont inzicht in kenmerken van de Friese taal.	De leerling toont inzicht in (<i>vmbo: verkent</i>) overeenkomsten en verschillen tussen het Frans en andere talen.
De leerling redeneert over de relatie tussen vorm en betekenis van taal. (<i>h/v</i>)	De leerling toont inzicht in de positie van de Friese taal in de meertalige samenleving. 	De leerling reflecteert op het eigen meertalige repertoire en dat van anderen.
De leerling toont inzicht in en reflecteert op taalvariatie en taalverandering.	De leerling toont inzicht in taalverandering en taalvariatie in de Friese taal. 	De leerling toont inzicht in, en reflecteert op taalvariatie binnen de Engelse taal en in de betekenis van het Engels als lingua franca. (<i>h/v</i>)
De leerling toont inzicht in en reflecteert op het effect van keuzes in taalgebruik in verschillende contexten.	De leerling reflecteert op eigen taalkeuzes en die van anderen binnen de meertalige situatie in Fryslân. 	De leerling toont inzicht in (<i>vmbo g/t: verkent</i>) en reflecteert op het effect van keuzes in Duits taalgebruik in verschillende contexten.

Samenhang in de conceptexamenprogramma's

Inhoud: informatievaardigheden

Eindtermen informatie verwerven

Nederlandse taal en literatuur

Engelse taal en cultuur vwo

(alle talen vwo, Duits Frans Spaans gt/h/v,
Engels alle schoolsoorten)

Eindterm 3

De leerling verwerft doelgericht informatie uit mondelinge, schriftelijke en digitale bronnen. (B)

Het gaat hierbij om:

- formuleren van een zoekopdracht op basis van een onderzoeksvraag;
- combineren van geschikte zoekhulpmiddelen, zoekopdrachten en zoekstrategieën;
- selecteren van bruikbare bronnen en informatie;
- ordenen en integreren van informatie en inzichten in aantekeningen, een korte tekst of een schematische vorm;
- reflecteren op de geschiktheid van gebruikte digitale hulpmiddelen.

Eindterm 5

De leerling verwerft doelgericht informatie uit mondelinge, schriftelijke en digitale bronnen in de Engelse taal. (B)

Het gaat hierbij om:

- formuleren van de eigen informatiebehoefte met betrekking tot een breed scala aan actuele, complexe en abstracte onderwerpen, op basis van een vastgesteld doel;
- doelgericht selecteren van diverse bronnen;
- beoordelen van relevantie, bruikbaarheid en betrouwbaarheid van de informatie;
- ordenen van de informatie met het oog op doel en gebruikcontext;
- gebruiken van digitale hulpmiddelen om informatie te begrijpen of te genereren.

Eindtermen informatie verwerven

Nederlandse taal en literatuur

Eindterm 3

De leerling verwerft doelgericht informatie uit mondelinge, schriftelijke en digitale bronnen. (B)

Het gaat hierbij om:

- formuleren van een zoekopdracht op basis van een onderzoeksvraag;
- combineren van geschikte zoekhulpmiddelen, zoekopdrachten en zoekstrategieën;
- selecteren van bruikbare bronnen en informatie;
- ordenen en integreren van informatie en inzichten in aantekeningen, een korte tekst of een schematische vorm;
- reflecteren op de geschiktheid van gebruikte digitale hulpmiddelen.

Duitse taal en cultuur vmbo gl/tl

Eindterm 5

De leerling verwerft doelgericht informatie uit mondelinge, schriftelijke en digitale bronnen in de Duitse taal. (B)

Het gaat hierbij om:

- formuleren van de eigen informatiebehoefte met betrekking tot concrete en vertrouwde alledaagse zaken, op basis van een vastgesteld doel;
- doelgericht selecteren van eenvoudige bronnen;
- beoordelen van relevantie en bruikbaarheid van de informatie;
- gebruiken van digitale hulpmiddelen om informatie te begrijpen of te genereren.

Onderzoeksvaardigheden in de keuzedomeinen FTC

lees ook:
taal

Eindterm 18

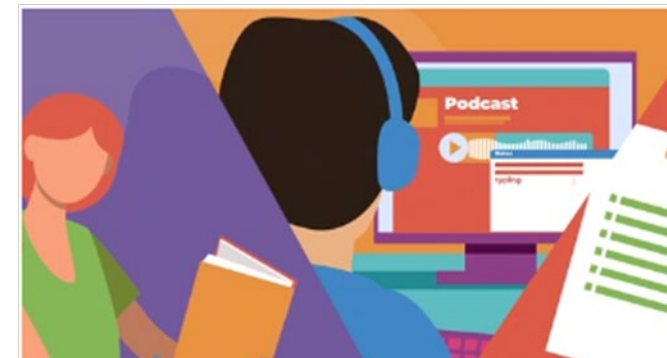
De leerling doet onderzoek naar onderwerpen gerelateerd aan de Friese cultuur. (H)

Het gaat hierbij om:

- formuleren van een onderzoeksvraag;
- doelgericht zoeken, selecteren en interpreteren van schriftelijke, multimediale of orale bronnen;
- bronnen, materialen en verworven kennis doelgericht verwerken en presenteren in een schriftelijk of multimediaal product en/of voorwerp;
- verwoorden van de maatschappelijke relevantie van het onderzoek;
- reflecteren op het onderzoeksproces en de eigen ontwikkeling.

Samenhang in de conceptexamenprogramma's

Inhoud: het overbrengen van informatie

Informatie toegankelijk maken

- Notities maken bij een presentatie
- Een instructie aan iemand uitleggen
- Een of meerdere bronnen samenvatten
- Vertalen
- Tolken in een conversatie
- Een grafiek uitleggen
- Een infographic maken op basis van een tekst
- De inhoud van een tekst op een toegankelijker manier overbrengen

Voor jezelf,
voor anderen,
met anderen

Over
vaardigheden
heen, over
talen heen

Eindterm 1 (Nederlands)

De leerling toont begrip van zakelijke en literaire teksten, passend bij het lees- of luisterdoel. (B)

Het gaat hierbij om:

- lezen van en luisteren en kijken naar teksten
 - benoemen van samenhang tussen communicatieve doelen, publiek en context, in relatie tot het genre
 - beschrijven van hoofd- en bijzaken, hoofdgedachte, perspectieven en relaties binnen teksten
 - **parafraseren en uitleggen van informatie**, passend bij het lees- of luisterdoel, waar nodig met taaladviesbronnen
-

Eindterm 4 (Nederlands)

De leerling schrijft afgestemd op doel, publiek en context. (B)

Het gaat hierbij om:

- teksten uit zakelijke genres, gerelateerd aan literaire, maatschappelijke en opleidingscontexten
 - **ordenen, parafraseren en samenvatten** van gegenereerde en geselecteerde tekstinhoud
 - verwoorden van ideeën, ervaringen, gevoelens, gedachten, redeneringen en informatie in begrijpelijk en passend Nederlands
 - toepassen van kennis over taalverzorging, taalgebruik, genrekenmerken en bronvermelding, waar nodig met behulp van taaladviesbronnen
 - passend opmaken van een tekst en gebruiken van tabellen en figuren
-

Eindterm 8 (Nederlands)

De leerling voert gesprekken om tot kennisopbouw, begrip of een aanpak te komen. (H)

Het gaat hierbij om:

- verwoorden van kennis, ideeën en standpunten met argumenten
 - **ruimte bieden** voor bijdragen van gesprekspartners **en vragen om toelichting, verklaring of bevestiging**
 - luisteren naar, **doorvragen** op en ter discussie stellen van de ideeën en perspectieven van gesprekspartners
 - beargumenteerd accepteren dan wel verwerpen van andermans argumenten
 - **samenvatten** van inzichten en oplossingen of trekken van conclusies
-

Eindterm 3 (Engels havo)

De leerling toont begrip van de inhoud van auditieve en audiovisuele bronnen in de Engelse taal. (B)

Het gaat hierbij om:

- uiteenlopende multimediale bronnen met een complexe maar heldere structuur, uitgesproken door sprekers met verschillende variëteiten van het Engels
- een breed scala aan actuele en complexe onderwerpen
- herkennen van conventies;
- **interpreteren van** culturele aanwijzingen, houdingen en standpunten
- in het Engels helder en overzichtelijk **overbrengen** van hoofd- en bijzaken, standpunten en redeneringen

Eindterm 7 (Duits vwo)

De leerling voert gesprekken in het Duits, afgestemd op doel, gesprekspartners, context en medium. (B)

Het gaat hierbij om:

- offline en online mondelinge interactie over vertrouwde onderwerpen
 - uitwisselen van feitelijke informatie in informele en formele sociale contacten
 - bespreken van ervaringen en meningen
 - **afstemmen van taalgebruik en non-verbale communicatie** op socioculturele gebruiken en het perspectief van de gesprekspartner
 - **actief bijdragen aan kennisopbouw, begrip of het bepalen van een aanpak**
 - gebruiken van eenvoudige taalstructuren en uitdrukkingen
-

Samenhang in de uitvoering

Praktische voorbeelden

Het stadhuis wil het nieuwe park in de stad vernoemen naar een internationale beroemdheid. Kies in groepjes een beroemdheid en bereid je voorstel voor om deel te nemen aan de publieke opiniepeiling.

Gebruik daarbij verschillende bronnen, eventueel ook in verschillende talen. Denk eraan dat je je keuze moet onderzoeken en verantwoorden.

Je helpt bij het runnen van een Airbnb ergens in Nederland. Je ontvangt veel gasten uit Spanje en je wilt ze praktische informatie, leuke weetjes en tips meegeven over de omgeving. Stel een mapje voor je gasten samen in het Spaans die je uit verschillende websites hebt verzameld.

Lara wil een taalreis maken.
Ze spreekt zelf Fries (een minderheidstaal) en wil ontdekken welke minderheidstalen er in andere landen zijn.

Stel een reisvoorstel voor Lara samen.
Ze begint in Fryslân en ze eindigt in Fryslân, verder bezoekt ze nog vijf landen waar minderheidstalen worden gesproken.

Geef informatie over de situatie van de minderheidstalen, over het aantal sprekers, over de status, de specifieke taalkenmerken, enz.

Een toerismebureau in Fryslân wil graag vier filmpjes van jongeren over hoe ze Fryslân ervaren.
Spreek Fries in je vlog en zorg ervoor dat je vlog wordt ondertiteld in een andere taal (Nederlands, Duits of Engels). De vlog wordt opgenomen op een passende locatie. Kies één van de vier onderwerpen: it lânskip (= landschap), bisten (=dieren), de see (=de zee) de mar (=het meer).

Opdracht: taaltaak

- Bekijk samen de uitgereikte taaltaak voor Nederlands en Engels.
- Welke eindtermen kun je koppelen aan deze taaltaak?
- Kun je een realistische context voor Duits, Frans, Fries, Spaans bedenken voor een taak waarbij jouw taal en een andere taal betrokken zijn?
- In hoeverre vind je dergelijke taaltaken bruikbaar om taaloverstijgend mee aan de slag te gaan?

Voorbeeld taaltaak

Talen: Nederlands en Engels

Titel: **Mijn school kan duurzamer! / My school can become more sustainable!**
Ontwerp het beste idee om jouw school te verduurzamen.

Doelgroep: bovenbouw havo/vwo

Noteer: eindtermen die geïllustreerd worden in dit voorbeeld zijn:

Tijd:

1 à 2 lessen Nederlands + 1 à 2 lessen Engels + voorbereiding buiten lestijd

Opzet:

De Europese Commissie heeft een wedstrijd voor jongeren uitgeroepen: wie heeft het beste idee om de eigen omgeving te verduurzamen? De beste projecten mogen in Brussel worden gepresenteerd, en de top 3 krijgen een subsidie om te worden gerealiseerd.

De vaksecties Engels en Nederlands van jouw school maken er een schoolproject voor de bovenbouw havo/vwo van: wie ontwerpt het beste idee om de school te verduurzamen? Jullie gaan in groepjes aan de slag.

1. **Denken** (buiten lestijd)

 Bedenk welke aspecten op jouw school duurzamer zouden kunnen: schoolreizen, de kantine, de mediatheek? Iets anders? Bedenk ook hoe je aan die aspecten zou kunnen werken.

2. **Informatie selecteren** (buiten lestijd)

 Zoek op internet naar verduurzamingsprojecten op scholen in het buitenland. Gebruik bijvoorbeeld als zoektermen 'sustainable schools', of 'eco-school'. Kom je op nieuwe ideeën? Welke van de informatie die je gevonden hebt, kan bruikbaar zijn voor een project op jouw eigen school?

3. **Discussie** (les Nederlands)

 Bereid je voor op een klasgesprek waarin je jouw ideeën met argumenten voorlegt en die van je klasgenoten beluistert en doorvraagt. In de les Nederlands voer je de discussie.

Exit Ticket:

- Wat neem je mee uit deze workshop?
- Wat wil je ons meegeven voor het vervolgtraject?

- // Meedoen als school aan de fase van beproeven? Laat je interesse weten!
 - Mail naar: beproevenexamenprogramma@slo.nl
 - Naam school – contactgegevens – interesse in vak(ken) + schoolsoort(en)
 - Je ontvangt de mailings over de werving in januari-februari
- // Voor informatie over de fase van beproeven
 - Link en QR-code: <https://www.actualisatie-examenprogrammas.nl/updates/fase-van-beproeven>
 - Contact MVT: Daniela Fasoglio: d.fasoglio@slo.nl
 - Contact Nederlands / Fries: Nellianne van Schaik: n.vanschaik@slo.nl

Meer weten?

ALA - Association for Language Awareness, www.languageawareness.org

Piccardo, A. P. E. & North, B. (2019). *The Action-oriented Approach: A Dynamic Vision of Language Education (New Perspectives on Language and Education, Volume 72)*. Multilingual Matters.

Sierens, S., Frijns, C., Van Gorp, K., Sercu, L., & Van Avermaet, P. (2018). The effects of raising language awareness in mainstream and language classrooms: A literature review (1995–2013). In Hélot, C. Frijns, C., Van Gorp K., & S. Sierens (eds.), *Language Awareness in Multilingual Classrooms in Europe* (pp.21–85), Mouton De Gruyter. SLO.

Het ERK-portaal voor het Nederlandse Onderwijs: <https://www.slo.nl/thema/vakspecifieke-thema/mvt/erk/>

Kijk ook naar [vier filmpjes](#) met leservaringen van taalleraren in verschillende landen!